

Еволюційні аспекти розвитку форм і видів грошей

Наталія Ткачук

Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, м. Хмельницький, Україна

ORCID: 0000-0003-1947-7565

Анотація: В статті розглянуто еволюційні аспекти виникнення та зміни видів і форм грошей. Зазначено, що процес розвитку речових носіїв загального еквівалента вартості доцільно розглядати з врахуванням положень теорії носіїв як нової філософської системи поглядів. Сформульовано базові постулати філософії носіїв, які пояснюють причини зміни форм грошей та їх властивостей в історії розвитку людства. Підкреслено, що вид грошей є результатом їх розподілу із врахуванням соціально-економічної природи самих грошей. Подано авторське трактування форми грошей як зовнішнього виразу (втілення) конкретного виду грошей відповідно до виконуваних ними функцій. Показано взаємозв'язок видів і форм грошей. Охарактеризовано товарні, металеві гроші. Відзначено, що купівельна спроможність товарних грошей залежала від вартості самого товару, який був загальним еквівалентом. Купівельна спроможність металевих грошей базувалася на вартості грошового металу з якого вони виготовлялися. Виокремлено три основні етапи в історії виникнення металевих грошей. Підкреслено особливе становище, що займали металеві гроші – своєрідна сполучна ланка між примітивними та сучасними грошима. Зазначено, що паперові гроші як представники грошових знаків, забезпечені примусовою купівельною спроможністю й випускаються державою для забезпечення бюджетних потреб незалежно від потреб товарного обігу. Поява кредитних грошей пов'язана з розвитком кредитних відносин і банківської справи. Відмічено, що кредитні гроші не мають власної внутрішньої цінності, а купівельна спроможність визначається їхньою представницькою вартістю. Окреслено неоднакові закономірності обігу паперових і кредитних грошей. Досліджений процес еволюції видів і форм грошей дозволив оцінити взаємодоповнюючу роль соціально-економічних і технологічних умов зміни речових носіїв загального еквівалента в історії господарської діяльності людства.

Ключові слова: гроші, вартість, еволюційна економіка, носій вартості, форма грошей, вид грошей, товарні гроші, металеві гроші, монети, паперові гроші, кредитні гроші.

1. Вступ

Перспективною парадигмою дослідження процесів виникнення та зміни видів і форм грошей є еволюційна економіка, в межах якої всі економічні процеси розглядаються як спонтанні, відкриті й незворотні, що породжені взаємодією зовнішніх і внутрішніх факторів і виявляються в зміні структури економіки й функціонуючих в ній агентів. Особлива увага приділяється процесу інновацій – появі, закріпленню та поширенню нового, конкуренції як джерела розвитку та природного відбору, а також проблемам інформації, невизначеності та часу.

2. Об'єкт і предмет дослідження

Об'єктом дослідження є форми та види грошей гроші як результат розвитку товарно-обмінних операцій в суспільстві та зміни речових носіїв загального еквівалента. Предметом

дослідження виступають еволюційні аспекти зміни форм і видів грошей в історії господарської діяльності людства.

3. Мета і задачі дослідження

Метою статті є обґрунтування аспектів розвитку форм і видів грошей у контексті еволюції речових носіїв загального еквівалента вартості.

4. Аналіз літератури

Особливості розвитку форм і видів грошей детально висвітлені в роботах провідних зарубіжних вчених: Дж. Долана, Дж. Кемпбела, Дж. Ст. Міля, Ф. Мишкіна, В. Ньюліна, І. Фішера, М. Фрідмена, Е. Хансена, Л. Харріса та ін. Систематизовані уявлення про історію виникнення та еволюцію грошей знайшли відображення й у фундаментальних працях вітчизняних науковців: А. Антоновича, М. Туган-Барановського, А. Гальчинського, О. Дзюблюка, Б. Івасіва, В. Лагутіна, Я. Малика, С. Реверчука, М. Савлука, І. Скоромовича та ін. Віддаючи належне вагомому внеску згаданих вчених у дослідження зазначених питань, вважаємо, що існує необхідність поглибленого висвітлення еволюції форм і видів грошей, що стали ключовими аспектами їх розвитку в умовах еволюційної економіки. Саме це й зумовило мету та окреслило основні завдання дослідження.

5. Методи досліджень

Методологічну базу дослідження становлять загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема: абстрактно-логічний та системний аналіз у теоретичному обґрунтуванні еволюційних форм і видів грошей; метод логічних узагальнень у виявленні особливостей зміни видів грошей як загального еквівалента; аналіз і синтез у дослідженні специфічних форм грошей в еволюційній економіці.

6. Результати досліджень

Еволюційна економіка протистоїть сьогодні основній течії економічної теорії загалом, беручи до уваги вплив інституціональних та інших неринкових факторів на поведінку економічних агентів задля подолання принципово статичного характеру ортодоксальної економічної теорії. Але це не виключає можливостей інтеграції деяких ідей еволюційної теорії в неокласичній парадигмі, як і оберненого впливу неокласики та її інструментарію на еволюційну економіку. Дана парадигма змістовно й метафорично зв'язана з еволюційним світоглядом, згідно з яким усі системи перебувають у процесі постійних і причиннозумовлених змін. Такий світогляд означає, що сучасна реальність розглядається як результат минулого та умов майбутнього, а механізм перетворень пов'язаний із мінливістю, спадковістю та відбором. Саме це і є відправною точкою дослідження зміни форм і видів грошей в еволюційній економіці.

Процес розвитку та еволюції речових носіїв загального еквівалента вартості доцільно розглядати з врахуванням положень теорії носіїв як нової філософської системи поглядів, відповідно до якої «носіями є всі відомі й передбачувані об'єкти і суб'єкти природи, суспільства та свідомості, які породжують і формуються один з одного та є субстратом та субстанцією одночасно» [1]. Універсальний характер носіїв вартості відносно їх участі в різноманітних взаємодіях та рухах зумовлений дією принципу ієрархії – коли кожен носій включає в себе нескінчену кількість більш дрібних носіїв різних типів, які об'єднані в систему. Відтак, можна виділити «прості» і «складні» носії вартості. Крім того, носії можуть бути як живими (окремі організми чи цілі популяції), так і неживими; вони можуть переносити речовину, енергію,

впорядкованість та інформацію (не обов'язково в напрямку свого поширення, але в межах свого впливу). Умовно, носії вартості можна також поділити на зовнішні матеріальні носії відносно свідомості людини, та внутрішні, ідеальні носії, як зміст свідомості [2]. Будь-які уявні об'єкти - образи, символи, слова і судження - також є носіями, відрізняючись від носіїв у природі лише ступенем вираженості тих чи інших своїх властивостей. Носіями є й образи образів - наприклад, абстрактний образ, що виникає на основі безліччі подібних один на одного конкретних образів як їхнє узагальнення. До складних типів носіїв належать і такі, як: образи символів, символи предметів, символи символів. Відтак, базові постулати філософії носіїв вартості можуть бути сформульовані так [3]:

- навколишній світ є сукупністю різноманітних носіїв;
- усі існуючі носії взаємодіють між собою, впливаючи один на одного;
- будь-які зміни завжди є результатом взаємодії носіїв,
- всі носії в певній мірі володіють одними й тими ж властивостями, зумовленими загальними філософськими поняттями та категоріями;
- зміни будь-якої властивості конкретного носія призводить до зміни хоча б однієї його властивості.

Дотримуючись парадигми еволюційної економіки та філософії носіїв, процес еволюції розвитку та взаємозв'язку видів і форм грошей від їх примітивних до сучасних форм можна представити схематично, що подано на рис. 1. Вид грошей є результатом їх розподілу із врахуванням їх соціально-економічної природи. В межах кожного виду виділяють підвиди, що об'єднують численні форми грошей. Так, з одного боку, характеристика видів грошей передбачає розгляд їх еволюційного розвитку, а з іншого боку, повне визначення сутності видів можливо відобразити лише в процесі їх розвитку, тобто, як послідовний перехід від одного виду до іншого, від однієї форми до іншої [8]. При цьому під формою грошей слід розуміти зовнішній вираз (втілення) конкретного виду грошей, диференційованого за виконуваними ними функціями.

Досліджуючи історію розвитку цивілізації людства, англійський економіст румунського походження Пол Ейнциг (1897р.) запровадив поняття примітивних і сучасних грошей. На його думку, «примітивні гроші – це річ, яка певною мірою відіграє роль своєрідного єдиного стандарту, що використовується для здійснення значної частки платежів» [9]. Вони використовувалися на початкових етапах розвитку людства й за своєю сутністю співпадали з товарними грошима. «Товарні гроші – це такий вид грошей, що з одного боку, є реальними товарами, які виступають в якості регіонального еквівалента, купівельна спроможність яких залежить від їх товарної вартості» [10]. Вибір реального товару, який використовується в якості грошей, зумовлений визнанням його важливих споживчих властивостей. Крім того, на вид суспільного багатства, що використовується суспільством в якості грошей, значною мірою впливали технічні можливості й переваги в сфері торговельних відносин. Спочатку гроші і товар були ідентичні як «синоніми». Типова відмінність між грошима й товаром формувалася поступово по мірі виділення такої категорії товарів, які виконували роль загального еквівалента й набували статусу єдиного вимірника вартості. Відтак, першими грошима було різноманітне рухоме майно, тобто всі відчужувані елементи первісного господарства: худоба, знаряддя праці та зброя тощо. Друга група товарів, які незабаром ставали об'єктами обміну – це предмети зовнішньої торгівлі: сіль, метали, тканини, прикраси. Саме з цієї групи з часом виділяється найбільш міцний, стійкий і красивий товар – метал, а згодом – лише благородні метали, що виконували функції грошей. З часом почала все гостріше проявлятися недосконалість товарних грошей, яка полягала в їх неподільності й недостатній транспортальності, що, логічно, й призвело до появи в обігу металевих грошей.

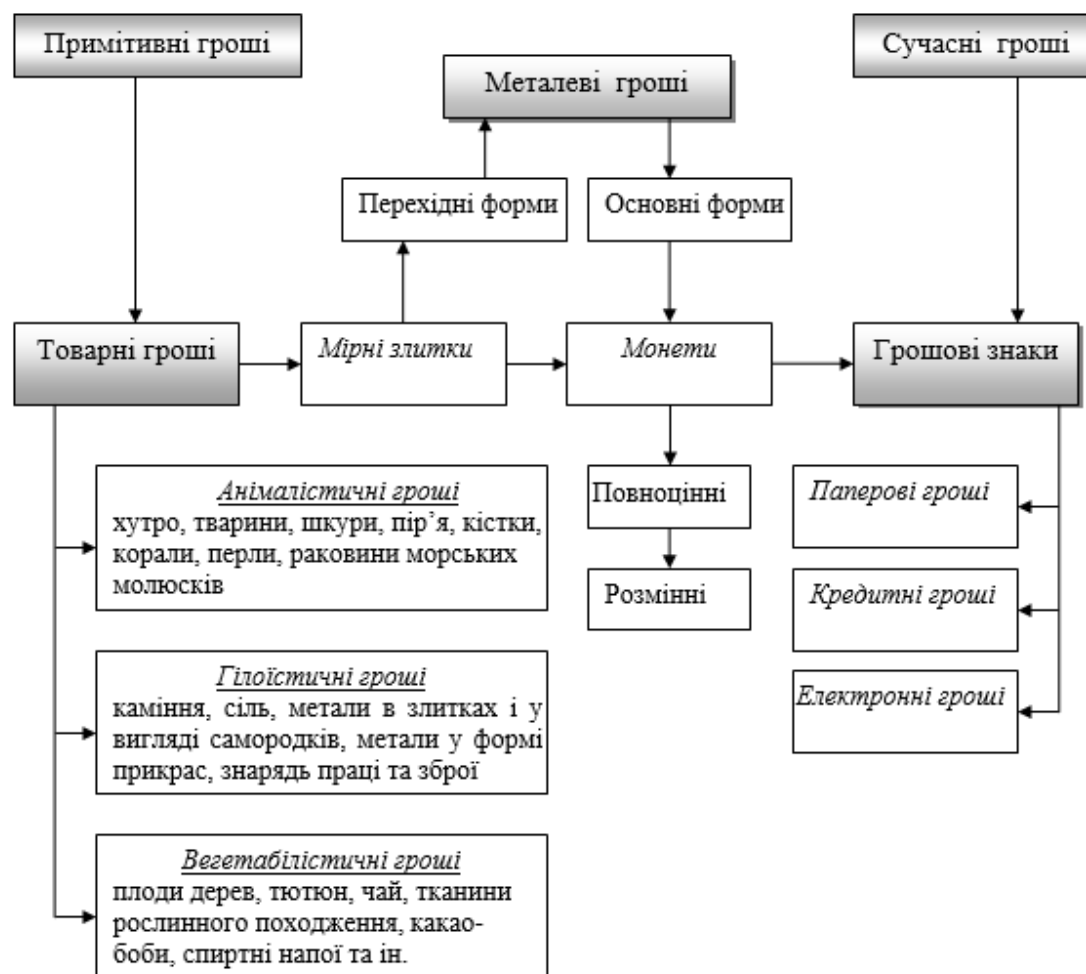

Рис. 1. Модель взаємозв'язку видів і форм грошей [5-7].

Металеві гроші - це гроші, купівельна спроможність яких базується на вартості грошового металу з якого вони виготовлялися, тобто, грошима були: мідь, золото, срібло. Коли люди почали добувати та обробляти метали, було виявлено, що вони мають ряд властивостей, які роблять їх більш підходящими для використання в якості грошей. Металеві гроші мали ті властивості, яких були позбавлені товарні гроші, а саме: вищий рівень впізнаваності, довговічність, транспортабельність, портативність, що й надавало їм суттєвої переваги. Варто зазначити, що метал в ролі товарних грошей з'явився дещо пізніше інших товарів, які використовувалися для обміну, оскільки виробниче видобування та обробка металу стала черговим етапом технологічного розвитку людства. Саме це й зумовило поступове та неухильне витіснення металами інших товарних форм повноцінних грошей в обігу. Тому можна виділити три основні етапи в історії виникнення та еволюції металевих грошей [11]:

- 1-ий: використання різних металів в якості товарних грошей;
- 2-ий: поступове витіснення всіх видів металів дорогоцінними металами, як правило, золотом і сріблом;
- 3-ій: початок карбування круглих металевих грошових знаків – монет.

Як бачимо, металеві гроші виступали в трьох перехідних формах. Перші металеві гроші функціонували в формі знарядь праці й, зазвичай, виготовлялися з міді та її сплавів. З плином часу, коли видобуток металу збільшився, були вдосконалені технології їх обробки, з металу почали виготовляти не лише засоби праці, а й прикраси найчастіше з дорогоцінних металів, що й було другою формою функціонування металевих грошей. Третьою перехідною формою металевих грошей був золотий пісок. Основними формами металевих грошей були стандартні металеві злитки та монети. Перші металеві гроші були випущені в формі злитків. Щоб

подолати незручність визначення кількості та якості металу, який містився в злитках, верховні правителі стали їх таврувати, що було свідченням чистоти металу та його ваги. У різних джерелах з історії відомо, що перші злитки металів, підтверджені певним клеймом, мали досить широке поширення в Стародавньому Вавилоні та Єгипті. Відтак, можемо відмітити, що витісненню примітивних товарних грошей металевими сприяла ціла низка переваг металів у порівнянні з насамперед характеризувалися компактністю (високою концентрацією цінності в невеликому їхньому обсязі), полегшеною транспортабельністю, міцністю та хімічною стійкістю, простотою поділу на частини й зворотного з'єднання, чудовою здатністю набувати будь-якої форми в процесі їхньої обробки. Незважаючи на це, недоліками металевих злитків були слабка подільність і обмежена транспортабельність.

Окрім вищезазначеної характеристики металевих грошей необхідно приділити особливу увагу специфічній унікальності монет та їхній особливій ролі в еволюції видів і форм грошей. По-перше, поява монет завершує історію примітивних товарних грошей і починає історію розвитку сучасних грошей. Заслуга монет полягала в тому, що їх поява започаткувала виникнення лічильної грошової одиниці, яка остаточно замінила товарні гроші на грошові знаки. Тому грошові знаки являють собою матеріальні носії із нанесеними на них символами, які позначають їхню номінальну вартість. Металеві монети були першою формою грошових знаків. По-друге, монети - це єдина форма повноцінних грошей, яка продовжує існувати й сьогодні у вигляді нумізматичних примірників, виконуючи функцію грошей як засобу утворення скарбів (щоправда тепер, як правило, їхня реальна цінність набагато вища за номінальну). По-третє, розмінна монета, як різновид грошових знаків, продовжує міцно посідати своє місце в системі грошового обігу, маючи навіть більшу реальну, порівняно з номінальною, цінність у періоди високої інфляції [12].

Тут не можна не звернути уваги на особливе становище, яке займають металеві гроші, що виступають своєрідною сполучною ланкою між примітивними і сучасними грошима. З одного боку, металеві гроші, представлені повноцінними монетами і мірними злитками, продовжують і, ймовірно, будуть продовжувати ще невизначено довгий час використовуватися різними суб'єктами економічних відносин як засіб накопичення та утворення скарбів. Одним із зовнішніх проявів інтересу до металевих грошей та їхньої значущості в розвитку людської цивілізації можна визнати назву першої найглибшої та найсистематизованої теорії грошей.

Паперові гроші - це грошові знаки, забезпечені примусовою купівельною спроможністю і випускаються державою для забезпечення бюджетних потреб. В основі випуску паперових грошей лежать потреби держави в необхідних фінансових ресурсах, що, як правило, зумовлено дефіцитом державного бюджету. Саме причиною своєї появи паперові гроші відрізняються від деяких видів кредитних грошей, які теж можуть випускатися державою, але в інших цілях та іншим способом. Тому зазначимо, що причини появи паперових грошей полягають, по-перше, в скрутному фінансовому становищі держави; по-друге, що безпосередньо впливає з першого, в хронічному дефіциті державного бюджету та від'ємному сальдо платіжного балансу.

За свідченням істориків, перші паперові гроші почали з'являтися наприкінці I-го, на початку II-го тисячоліття нової ери в Китаї, де були створені важливі передумови для цього: винахід паперу (100р.) і друкарського верстата (50р.). Спочатку гроші випускалися під назвою «добровільні монети», а потім «цінні паперові монети»; були грошовими знаками й вільно циркулювали в країні, але без будь-якої гарантії забезпечення золотим запасом чи іншими товарами.

«Паперова монета» являла собою квадратний шматок паперу, на одному боці якого робили напис про ім'я імператора, його династію, а на іншому боці вміщали такий текст: «На прохання правління Скарбниці ухвалено, що ця паперова монета, що носить справжній напис і скріплена печаткою царюючої династії, має цінність і повинна прийматися як справжня мідна монета. Кожному, хто порушить ці правила, буде відрубано голову» [13]. Пізніше, у XIIIст., паперові гроші були випущені в Персії, у XIVст. - в Японії. До 1500 року уряд Китаю припинив

випуск грошей через надмірну кількість і знецінення «паперових монет», хоча приватні банки це не зупиняло.

Оскільки паперові гроші, зазвичай, випускалися для фінансування держави, покриття бюджетного дефіциту, то розміри їхньої емісії залежали не від потреб товарного й платіжного обігу в грошах, а від потреб держави в додаткових фінансових ресурсах. У цьому й полягають причини нестійкості паперових грошей, які були спричинені наступними факторами: надлишковою їхньою емісією та спрямуванням в обіг, недовірою населення до уряду, несприятливим платіжним балансом і дефіцитним бюджетом держави.

На відміну від паперових грошей, породжених державними потребами, виникнення кредитних грошей пов'язане з розвитком кредитних відносин і банківської справи в державі. Кредитні гроші - це кредитні знаки вартості, що випускаються банками й мають загальну здатність перебувати в обороті.

Сучасна історія кредитних грошей бере початок у XIII-XIVст., коли деякі сімейства у Венеції, Флоренції та інших містах Італії започаткували банківську справу, приймаючи вклади від торговців і ремісників, оформлюючи це спеціальними розписками, які з часом перетворилися на банкноти. У 1587р. у Венеції був заснований банк - Banco di Rialto (пізніше названий Bank of Venice), у 1609 р. - Банк Амстердама, у 1619 р. - Банк Гамбурга, 1688р. - Банк Стокгольма, 1694 р. - Банк Англії, 1703 р. - Банк Відня [14]. Усі ці фінансові інститути створювали банківські білети (банкноти) у сучасному розумінні їх змісту.

Слід відмітити, що кредитні гроші не мають власної внутрішньої цінності, їхня купівельна спроможність, як і паперових грошей, визначається їхньою представницькою вартістю. Разом з тим, кредитні гроші мають цілу низку відмінностей від паперових грошей. По-перше, кредитні гроші мають кредитну природу походження, будучи не тільки знаками грошей, а й знаками кредиту. Кредитна природа зумовлена тим, що кредитні гроші виникають на основі банківських операцій, є зобов'язаннями банків. По-друге, кредитні гроші відрізняються від паперових за емітентом. Емітентом паперових грошей було казначейство, а кредитні гроші випускаються банками. По-третє, різним є забезпечення паперових і кредитних грошей. Паперові гроші нічим не забезпечені (мають загальну оборотність тільки тому, що узаконені державою); кредитні гроші забезпечені активами банків-емітентів. Характер забезпечення залежить від банківської операції, на основі якої випущено кредитні гроші. Гроші, випущені в процесі кредитування господарства, забезпечені позиками підприємствам і населенню; у процесі кредитування держави - державним боргом, державними цінними паперами; на основі купівлі іноземної валюти - цією валютою [15]. Класичні кредитні гроші (банкноти) були забезпечені золотом, тобто вільно обмінювалися на золото.

Крім того, наявні також неоднакові закономірності обігу паперових і кредитних грошей: якщо паперові гроші не стійкі за своєю природою, то кредитні гроші можуть бути стійкими, але можуть і знецінюватися. Якщо кредитні гроші випускаються в порядку кредитування господарства, то їхня емісія пов'язується з потребою товарообігу в грошах, тому вони можуть бути стійкими. Якщо кредитні гроші випускаються в порядку необхідності кредитування держави або купівлі іноземної валюти, то їх випуск здійснюється без урахування потреб товарообігу, а отже, вони можуть знецінитися й втратити швидко свою вартість [16].

Відтак, варто зазначити, що сучасні грошові знаки поступово втрачають не лише свою внутрішню цінність, а й речову форму. За умов економічних та/або політичних криз грошові знаки неодноразово втрачали свою купівельну спроможність й довіру з боку суб'єктів економічних відносин, заміщувалися бартером або більш стійкими іноземними валютами. Знецінення грошових знаків часто супроводжувалося також використанням їх як засобів накопичення та збереження вартості у формі запасів продовольства, прикрас і монет (або злитків), виготовлених із золота та інших дорогоцінних металів.

Таким чином, дослідження процесу еволюції видів і форм грошей дає змогу рівною мірою оцінювати взаємодоповнювальну роль соціально-економічних і технологічних умов зміни речових носіїв загального еквівалента в історії господарської діяльності людства.

7. Перспективи подальшого розвитку дослідження

Враховуючи окреслені форми консолідації банків, подальшого дослідження потребують практичні аспекти здійснення злиття, поглинання, об'єднання банків із врахуванням особливостей функціонування вітчизняних банків в умовах воєнного стану України.

8. Висновки

Підсумовуючи вищевикладене відзначимо, що в сучасних умовах можна виокремити характерні тенденції розвитку й застосування окремих видів і форм грошей, представлених речовими носіями загального еквівалента. По-перше, багато країн світу стали прагнути, якщо не до повної відмови від застосування готівки в обігу, то, принаймні, скоротити обсяги та сфери їх застосування до мінімуму. По-друге, під впливом нових технологічних рішень спостерігається заміна металів і паперу, які традиційно використовувалися для виготовлення готівки, полімерними матеріалами. Виявлені відмінності та суперечності в трактуванні форм і видів грошей у сучасній грошовій теорії зумовлені різними причинами. Серед них можна виокремити такі: орієнтація на різні філософські підходи до розкриття змісту категорій «форма» і «вид»; застосування відмінних одна від одної класифікаційних ознак, що покладено в основу розмежування форм і видів грошей; об'єднання у складі однієї класифікаційної ознаки форм або видів грошей з яскраво вираженими ознаками іншого критерію класифікації. На основі концепції еволюційної економіки та філософії носіїв дослідження процесу еволюції видів і форм грошей дозволило в рівній мірі оцінити взаємодоповнюючу роль соціально-економічних і технологічних умов зміни речових носіїв загального еквівалента в історії господарської діяльності людства. Усі носії тією чи іншою мірою володіють одними і тими самими властивостями, і відношеннями, позначуваними загальними поняттями, зокрема філософськими категоріями.

Список літератури:

- 1) Біляковська Х. Еволюція грошей. URL. <http://ena.lp.edu.ua>
- 2) Crump T. The Phenomenon of Money. 1981. London. 366 p.
- 3) [Newlyn](#) W.T., [Bootle](#) R. P. Theory of Money. Oxford. Clarendon Press, 1978. 204p.
- 4) Andolfatto D., Nosal E. 2003. A Theory of Money and Banking. Federal Reserve Bank of Cleveland, No. 03-10. <https://doi.org/10.26509/frbc-wp-200310>
- 5) Скоромович І.Г., Реверчук С.К., Малик Я.Й. та ін. Історія грошей і банківництва: Підручник / За заг. ред. д.е.н., проф. С. К. Реверчука. К.: Атака, 2004. 340 с.
- 6) Гальчинський А. Теорія грошей: Навч. посібник. К.: Основи, 1998. 415 с.
- 7) Harris L. Monetary Theory. New York : McGraw-Hill. 1981. 481p.
- 8) Карон Ж.-П. Гроші, гроші...етика. / Пер. Н. Гутянської. К.: НАІПІ. 2021. 168с.
- 9) Einzig P. Primitiv money Harmondsworth: Penguin Books. 1974. 340p.
- 10) Berentsen A., Rocheteau G., Money and Information, The Review of Economic Studies, Volume 71, Issue 4, October 2004, Pages 915-944. <https://doi.org/10.1111/0034-6527.00309>
- 11) Hicks Z.R. Critical Essays in Monetary Theory. 1967. London, 154 p.
- 12) Oakland R. Angolan Economy Tied to Beer. The Globe and Mail. 1987. Toronto. P. 19-20.
- 13) Ferguson N. The Ascent of Money: A Financial History of the World. L.: The Penguin Press, 2012. 448 p.
- 14) Colin D. Campbell, Edwin G. Dolan, Rosemary G. Cambell. Money, Banking and Monetary Policy. Dryden Press. 1988. 617p.
- 15) Sun H. Aggregate uncertainty, money and banking. 2007. [Volume 54, Issue 7](#), Pp.1929-1948. <https://doi.org/10.1016/j.jmoneco.2006.11.006>.
- 16) Carli F., Burak R. Uras E-money, risk-sharing, and welfare. [European Economic Review](#). 2024. [Volume 169](#), October. <https://doi.org/10.1016/j.eurocorev.2024.104832>.

Evolutionary aspects of the development of forms and types of money

Natalia Tkachuk

Department of Finance, Banking, Insurance and Stock Market, Khmelnytsky University of Management and Law named after Leonid Yuzkov, Khmelnytsky, Ukraine

ORCID: 0000-0003-1947-7565

Abstract: The article considers the evolutionary aspects of the emergence and change of types and forms of money. It is noted that the process of development of material carriers of universal equivalent value should be considered taking into account the provisions of the theory of carriers as a new philosophical system of views. The basic postulates of the philosophy of carriers are formulated, which explain the reasons for the change in the forms of money and their properties in the history of human development. It is emphasised that the type of money is the result of its distribution, taking into account the socio-economic nature of money itself. The author's interpretation of the form of money as an external expression (embodiment) of a specific type of money in accordance with the functions it performs is presented. The interconnection between types and forms of money is shown. Commodity and metal money are characterised. It is noted that the purchasing power of commodity money depended on the value of the commodity itself, which was a universal equivalent. The purchasing power of metallic money was based on the value of the monetary metal from which it was made. Three main stages in the history of the emergence of metallic money are identified. The special position occupied by metallic money is emphasised – it was a kind of connecting link between primitive and modern money. It is noted that paper money, as a form of currency, has compulsory purchasing power and is issued by the state to meet budgetary needs regardless of the needs of commodity circulation. The emergence of credit money is associated with the development of credit relations and banking. It is noted that credit money has no intrinsic value, and its purchasing power is also determined by its representative value. The different patterns of circulation of paper and credit money are outlined. The study of the evolution of types and forms of money has made it possible to assess the complementary role of socio-economic and technological conditions in changing the material carriers of the universal equivalent in the history of human economic activity.

Keywords: money, value, value carrier, form of money, type of money, commodity money, metal money, coins, paper money, credit money.
